

The Journal of Academic Social Science Studies

International Journal of Social Science

Volume 5 Issue 4, p. 33-42, August 2012

BOSNA HERSEK SÖZLÜ KÜLTÜRÜNDE NASREDDİN HOCA TİPİ ÜZERİNE

*REGARDING HODJA NASREDDIN IN ORAL CULTURE IN BOSNIA
HERZEGOVINA*

Yrd. Doç. Dr. Zülfikâr BAYRAKTAR

Gediz Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Abstract

After the involvement of the Balkans in the Ottoman territory, important works were produced in all types of Turkish literature from sufi to folk, this literary culture took root and blended with the local people's culture in the region. The cultural exchange between Balkan and Turkish groups has formed the base for a common culture. There was an exchange between Slavic and Turkish languages which were used in the region and numerous Turkish origin words, a lot of proverbs, idioms, anecdotes got involved in the Balkan culture. One of the most beautiful examples of these is Hodja Nasreddin. The anecdotes of Hodja Nasreddin, which reached the Balkans with the Turkmen people who migrated from Anatolia were adopted and seen as one part of their own folk cultures by the local community.

Key Words: Balkans, Bosnia Herzegovina, Bogomilism, Nasreddin Hodja, Folk Literature.

Özet

Balkanlar'ın Osmanlı topraklarına katılmasıyla beraber bölgede, Türk edebiyatının tasavvuftan halk edebiyatına kadar her türünde önemli eserler verilmiş, bu edebi anlayış, bölgede kök salmış ve yerel halkların kültürüyle kaynaşmıştır. Balkan ve Türk grupların arasındaki kültür alışverişi, ortak bir kültürün temelini oluşturmuştur. Bölgede konuşulan Slav ve Türk dilleri alışverişe girmiş, sayısız Türkçe kökenli kelime, çok sayıda atasözü, deyim, fıkra Balkan kültüründe yerini almıştır. Bunun en güzel örneklerinden biri Nasreddin Hoca'dır. Anadolu'dan göç eden Türkmenlerle Balkanlar'a ve özellikle de Bosna Hersek'e ulaşan Nasreddin Hoca fıkraları, yerel halk tarafından benimsenmiş ve kendi halk kültürlerine mal edilerek sahiplenilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Bosna Hersek, Bogomilizm, Nasreddin Hoca, Halk Edebiyatı.

Giriş

Balkanların Türkler ve İslamiyet’le tanışması, Osmanlının bölgeye girmeden çok öncesi dönemlere rast gelmektedir. Bu bağlamda, Balkan Müslümanlığının köklü tarihinden söz etmek mümkündür. Bu tarih VIII. asrın ilk yarısına kadar uzayabilmektedir (Albayrak, 2005: 260). Türklerin Balkanlardaki tarihi varlığına dikkat çeken Fatih İyiyol, Noel Malcolm’dan bizlere, şu bilgiyi aktarmaktadır: “VI. yüzyılda bölgeye yerleşen Avarlar, Balkan topluluklarını sosyo-kültürel açıdan etkilemiş bir Türk boyudur. Boşnak ve Hırvatların yöneticilerine verdikleri ‘Ban’ unvanı, Avar kökenli bir kelimedir. Balkanlardaki Slav dillerinde, Avarlar için kullanılan ‘Obri’ kelimesinden türemiş, Obrilerin yaşadıkları yer anlamındaki ‘Obrovac’ toponiminin günümüzde dahi görülmesi, Avarların bölgede etkinliğini göstermesi açısından manidardır (2011: 622)”. Bu açıklamalar ışığı altında Balkan toplumlarının, Osmanlı Türklerinin gelişinden çok önceleri Türk ve İslam geleneğinden haberdar olduklarını ve bu kültür ve medeniyet dairesinden etkilendiklerini ve bir kısmının İslam dinini benimsediklerini söyleyebiliriz.

I. Bogomilizm ve Balkanlar

Özellikle Boşnakların, Osmanlı sonrasında kitleler halinde Müslüman olmasında, Bogomilizm inancının tesiri yanında, Osmanlı hoşgörüsü kültürünün de Balkanlara egemen olması etken nedenler arasındadır. Bogomil Boşnaklar, Türklerin Bosna Hersek’i fethetmesiyle karşılaştıkları İslamiyet’i kendilerine yakın hissetmişler ve kitleler halinde Müslüman olmuşlardır. Bogomil Boşnakların, İslam dinini seçmelerinde birçok neden vardır.

Bogomilizm inancının ilk temelleri Bulgaristan coğrafyasında atılmış ve bu inanç tüm Balkanları etkisi altına almıştır. Bogomilizm inancının, Ortaçağ Avrupası’nın feodaliteye dayalı sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı da göz önüne alındığında, neden ve özellikle de Balkanlarda yaygın olduğunu anlamak çok da zor olmayacaktır. Bogomillerle ilgili dini, felsefi, sosyal ve ahlaki bir analiz, onların en önemli özelliklerinin eleştirisi, akılcılık ve hümanizm olduğunu göstermektedir. İncil’in ve teologların otoritesine güvensizlik ve şüphe, mistisizm kisvesi altında kilisenin ayin ve sembollerine karşı ılımlı bir karşı çıkış tavrı takınma, öldürme ve kan dökmeyi lanetleme ve kadının ikinci sınıf konuma itilmesine karşı çıkışları Bogomillerin en önemli özellikleridir (Albayrak, 2005: 310-314; Alparslan, 2008: 52-53).

Yukarıdaki veriler ışığı altında, Bogomilizm için, X. yüzyılın başlarında Bulgaristan’da ortaya çıkmaya başlayan dini, siyasi ve sosyal bir hareket olup daha sonra Ortaçağ boyunca varlığını sürdürmüş ve değişik şekillerde ve adlarla Anadolu, Balkan Yarımadası, İtalya ve Fransa’da yayılmış, Protestanlığın doğmasına kaynaklık ve öncülük etmiş, geniş etkiler bırakmış ve artık bugün inanç yönünden mensubu kalmamış (Albayrak, 2005: 314), özellikle dönemi içerisinde bir protesto ve başkaldırı felsefesidir, demek pek de yanlış olmaz. Bu yüzdendir ki, Osmanlının Bosna Hersek’te hâkimiyet sağlamasından sonra bölge Bogomilleri, kitleler halinde, kendilerine yakın hissettikleri İslam dinine girmişlerdir.

II. Balkanlar, Bosna Hersek, Türk Kültürü ve Dili

Osmanlının Balkanları fethinden XX. yüzyıl başlarına kadar geçen sürede Türkçe, Balkanlarda bir devlet dili olarak hem resmi hayatta hem de gündelik yaşamda kullanıla gelen bir saygın dil olmuştur. Balkanlarda hoşgörünün ve barışın dili olan Türkçe, Balkan milletlerinin tüm yaşam unsurlarına sirayet etmiştir. Özellikle iletişim ihtiyacından kaynaklanan bu etki ile Türkçe kelimeler ve ifade biçimleri, Boşnak, Sırp Hırvat, Arnavut, Makedon dilleri terminolojisine girmiştir. Ayrıca, Türkçe sadece Balkan milletlerinin konuşma dillerine değil, aynı zamanda bu milletlerin folkloruna, edebiyatlarına ve yazı dillerine kadar nüfus etmiştir (Şiljak Jesenković, 2002: 389).

Balkanlar'da Türk dili ve kültürünün baskın bir şekilde hissedildiği bölgelerden biri de Bosna Hersek'tir. Bosna Hersek'in, 1463 yılında Fatih Sultan Mehmet tarafından fethedilerek Osmanlı topraklarına katılmasından sonra, Boşnak toplumuna damgasını vurmuş Osmanlı Türk kültür hayatı, geleneksel Osmanlı toplum ve toplumsal yaşam anlayışının bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda, tarihi ve coğrafyası ile Osmanlı Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan Bosna'da, bir tarih ve kültür hazinesi yatmaktadır (Alparslan, 2008: 5).

Boşnak dili ve kültürü içerisinde, Türkçe kelime ve ifade biçimlerinin bu kadar yaygın olmasında; Bosna'dan İstanbul'a gelen ve burada eğitim alan Müslümanların yanı sıra, Türk halk kültürüne ait tür ve şekillerin bölgeye taşınması etkili olmuştur. İstanbul'da eğitim alan bu gençler, kendi ülkelerine döndüklerinde, Türkçe'yi, kendi dil ve kültürlerine adapte etmekte zorluk çekmemişlerdir (Nametak, 1989: 23). Özellikle Türk halk edebiyatına ait sözlü ve yazılı kültür, geçmişte olduğu kadar günümüzde de Boşnak halk edebiyatı üzerinde büyük tesire sahip olmuştur (Hasan, 1987: 1-557).

Yukarıda da ifade edildiği gibi, Osmanlı'nın Bosna Hersek'i fethinden sonra Türk kültür dinamikleri zaman içerisinde Boşnaklar tarafından benimsenmiştir. Boşnakların, Türkler üzerinden İslam dinini benimsemeleri birçok alanda, özellikle de dini referanslı pratiklerde Türklerin örnek alınmasına ortam hazırlamıştır. Boşnaklar için Türk kültürü aynı zamanda İslam kültürü olarak algılanmış ve bu durum gelecekte de Türk kültürünün Boşnak kültürü üzerindeki etki ve kalıcılığına tesir etmiştir.

III. Bosna Hersek Sözlü Kültüründe Nasreddin Hoca

Osmanlı'nın Balkanlara, özellikle de Bosna Hersek coğrafyasına hediye ettiği kültür dinamiklerinden biri de Nasreddin Hoca'dır. Anadolu'da doğup tüm dünyaya dal budak salan bu meşhur fıkra tipi, Bosna Hersek'te, Boşnakların milli kahramanı olacak kadar sevilmiş ve bu bağlamda bu coğrafyadaki sözlü ve yazılı kültürde geçmişten günümüze hayat bulmuştur (Muftić, 1998: 721-722).

Nasreddin Hoca ile ilgili fıkraların Balkanlardaki yayılma sürecini bir takvime bağlamak, özellikle de sözlü kültür açısından pek olanaklı görünmemektedir. Fakat sözlü ve yazılı kültüre dayalı eldeki malzeme bizlere gösteriyor ki, bu fıkralar bölge halkları tarafından kolaylıkla ve hızlıca benimsenmiş ve yine bölge halkları tarafından hemen yurttaşlığa geçirilerek diğer bölge fıkra tipleri olan Ero, Cosa, Ciganin ve Siljak ile karşı karşıya getirilmiştir (Popovic, 1996: 292).

Boşnakların, Nasreddin Hoca fıkra tipi ile tanışmalarını ve bu coğrafyada bu fıkra tipinin bugün bile hayatıyet göstermesini metin merkezli halkbilimi kuramlarından olan yayılma kuramıyla açıklamak mümkündür. Yayılma kuramı, özellikle milliyetçilik ve romantizm akımlarının rüzgârıyla, XIX. yüzyıl arkeoloji ve antropoloji araştırmalarının etkisi ve bu çalışmaların sonucunda farklı toplumlarda benzer kültür unsurlarının varlığının tespiti üzerine, benzer yaratmaların farklı toplumlarda varoluşunun nedenlerini açıklamak ve dünyada bir ilk kültür merkezi bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla ortaya atılmış bir kuramdır (Ekici, 2004: 88).

Bu kuram temelde, farklı toplumların kültürel yaratmaları arasındaki benzerlikleri bu toplumlar arasındaki tarihsel bir ilişkiye dayandırmaktadır. Yine yayılma kuramına göre, farklı toplumların kültürel yaratmalarındaki benzerliklerde göçler, savaşlar, ticaret vb. nedenler etkili olmuştur. Kısaca özetlemek gerekirse, insanlar göç ederken oluşturdukları kültürel yapıları da

beraberlerinde taşımakta ve bunun sonucunda da birbirlerinden farklı toplumlarda benzer yaratımlar ortaya çıkmaktadır (Ekici, 2004: 88).

Bu bağlamda, Nasreddin Hoca fıkrası tipi ve fıkralarının Balkanlarda ve özellikle de Bosna Hersek'te hayatiyet göstermesi, göçler, savaşlar ve özellikle de dönemi içerisinde Türk İslam kültürünün Balkan coğrafyasının içlerine kadar girmesiyle mümkün olmuştur. Bu durum, Nasreddin Hoca fıkralarının, hem yazılı, hem de sözlü kültür yoluyla, doğu ve batı toplumları arasında bir diyalog köprüsü kurulmasına ortam hazırlamıştır. Boşnak ve Türk toplumları arasındaki, iki ortak kültüre dayalı sözlü ve yazılı anlatım türlerini bu bağlamda, yayılma kuramı ile açıklamak mümkün olabilmektedir.

Nasreddin Hoca fıkralarının ve bu fıkrası tipinin Balkanlarda yayılma biçimi ve yeni fıkraların yaratılması belli bir sürecin ürünüdür. Bu süreç biraz da, Balkanların hem Osmanlı ile münasebetleri, hem de kendi dünya görüşlerinin Nasreddin Hoca tipine ve fıkralarına bakış açısıyla ilgilidir (Isaković,1987: 8-7). Balkanların her bölgesi genel olarak Nasreddin Hoca fıkralarına ilgiliyken, bu ilgi tüm Balkan toplumlarında aynı düzeyde olmamıştır. Ayrıca, birçok hikâye yazarı, Nasreddin Hoca'nın folklorik kimliğini, kendi halkının beklentilerine dönük olarak, yeniden yaratma yoluna gitmiştir (Piličkova, 2005: 278).

Zaman zaman da mahalli mizah karakterleri ile Nasreddin Hoca karşı karşıya getirilmiştir. Bu işin sonucu olarak, Doğu mizah kahramanının kişiliğinde temel değişimler olmuş ve bu fıkralar, moral ve etik açıdan tamamen Nasreddin Hoca fıkrası tipi geleneğinin dışına çıkma eğilimi göstermiştir (Piličkova, 2005: 278).

Ayrıca bu duruma paralel olarak, hikâyeciler halkın ilgisini çekmek için, kendini ispat etmiş olan bu mizah kahramanının kişiliğine, halkların düz yazı geleneğinde mevcut olan bazı kimliklerin fıkralarını da eklemeye başlamışlardır. Zamanla bu fıkralar Nasreddin Hoca'nın kişiliğine atfedilir olmuştur. Bu durum aynı zamanda, Nasreddin Hoca fıkraları üzerinden, diğer mahalli fıkraların ün kazanmasına zemin oluşturmuştur. Kısaca Balkan toplumları, söylemek istediklerini Nasreddin Hoca üzerinden söyleme yoluna gitmişlerdir (Tufan, 1996: 256).

Ayrıca belirtmek gerekir ki, bugün Balkan toplumları tarafından Nasreddin Hoca'nın ne kadar Türk olduğu biliniyorsa da, yine bu toplumlarca Nasreddin hoca, bir o kadar da Boşnak'tır, Bulgar'dır, Sırp'tır, Hırvat'tır, Arnavut'tur ve Makedon'dur (Isaković,1987: 6-7). Yani kısaca, Nasreddin Hoca, dünya edebiyatının ortak malıdır (Bayraktareviç, 2005: 19). Bu bağlamda, Balkan halkları, Türk ve Doğu orijinli Nasreddin Hoca fıkralarını özümseyerek ama kendi zihinlerinde değiştirerek Batı'da yaymışlardır (Constantin, 2005: 186). Yine bir zamanlar Balkanların süper gücü olma başarısını gösteren Yugoslavya'da da Nasreddin Hoca fıkraları, yaygın bir şekilde, üzerinde akademik olarak çalışılan konulardan biri olmuştur (Recepoğlu, 2001: 50; Hafız, 1990: 25).

Boşnak toplumu, bir eleştiri, protesto ve başkaldırı felsefesi ya da kültürü olarak tarif edilebilecek bir inancın, yani Bogomilizmin geçmişteki temsilcileri olarak, hayatlarında eleştiriye önemli yer vermişlerdir. Yine bu bağlamda, fıkrası türünün de bir eleştiri gücüne sahip olması, bu toplumda bu edebi türün sevilip yayılmasına ortam hazırlamıştır (Isaković,1987: 8-9).

Boşnak toplumu için fıkrası anlatmak sıradan bir güldürü aracı değildir. Boşnak toplumu, sıkıntılarını, acılarını, savaşlarını, ezilmişliklerini, sevinçlerini, kısacası hayata dair tüm duygularını fıkralarına konu edinmişlerdir (Isaković,1987: 5-6). Hayat karşısında tutunabilmek için fıkrası türü bu toplum için adeta bir can simidi olmuştur (Šiljak Jesenković, 2012: 27-28). Nasreddin Hoca'nın Boşnak halk kültürü içerisinde ayrı bir öneme sahip olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu fıkralar bugün hem sözlü gelenekte yaşamakta hem de

derlenerek üzerinde akademik arařtırmalar yapılmaktadır (Kujundžić, 2001: 315; Čaušević, 1997: 1; Tucaković, 2010: 3; Nuhbegović vd., 1991: 2).

Sonuç

Bosna Hersek sahası Nasreddin Hoca fıkraların büyük kısmı, Anadolu sahasındaki anlatımlarla paralellik göstermektedir. Bunun temel nedenlerinden biri, Bosna Hersek'in bir zamanlar Osmanlı toprağı olmasıdır. Bu dönemde, başta sözlü geleneğin etkisi, gerek matbu, gerekse de elyazması eserlerle iki toplum arasında kültürel etkileşimler üst düzeyde olmuştur.

Bunun yanında fıkralar, coğrafyanın ve kültürün de etkisiyle az da olsa değişikliklere uğramışlardır. Bazen fıkralardaki yer isimleri değişmiş bazen de var olan fıkraların bir benzeri ortaya çıkmıştır. Bu durum gayet normaldir. Bu halk kültüründeki folklorizasyonun bir sonucudur.

Boşnak halkı Nasreddin Hoca'yı benimsemiş ve ona Boşnak millî kahramanı diyecek kadar sahip çıkmıştır. Bosna Hersek'te yaygın olarak bilinen ve anlatılan bu fıkralar, sözlü gelenekte de dokusuna yeni motifler eklenerek zenginleşmektedir. Boşnaklar özellikle sözlü geleneklerinde Nasreddin Hoca fıkralarına sahip çıkmışlardır. Bir Boşnak'a göre Nasreddin Hoca Saraybosnalı'dır, Mostarlı'dır, Zenicalı'dır.

Geçmişteki tarihi olaylar da zaman zaman fıkralara sirayet etmiştir. Ayrıca, Türk diline ait kelime ve ifade biçimleri fıkralarda sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bosna Hersek sahası Nasreddin Hoca fıkraları, Anadolu sahası Nasreddin hoca fıkralarıyla aynı kültür ve medeniyet dairesinde yaratıldıkları için büyük oranda benzer özellikler göstermektedir.

Nasreddin Hoca fıkraları Boşnak halkı tarafından sahiplenilerek günümüze kadar gelmiştir. Kültür ve özellikle de geleneksel sözlü kültüre sahip çıkma bakımından bu durum son derece önemlidir. Bir diğer önemli unsur ise fıkraların güncellenerek geleceğe taşınmasıdır. Geleneksel kültürün canlı kalabilmesi, benimsenmesi onun güncellenmesi ile mümkündür. Konuya bu açıdan baktığımızda, Nasreddin Hoca, Boşnak halk geleneğinde kendini güncellemiş ve çağ üstü bir kimlik kazanmıştır.

Boşnak fıkra anlatma geleneğinde, birçok fıkra zamanla Nasreddin Hoca'ya bağlanmış, başka kişilere ait fıkralar Nasreddin Hoca fıkrasıymış gibi anlatılmaya başlanmıştır. Bu fıkralara yenileri eklenmiş ve fıkra sayısı zamanla daha da artmıştır.

Boşnak sözlü kültüründe fıkra sadece komiklik ya da gülünçlük olsun diye anlatılmaz. Boşnaklar mizaha, özellikle de eleştiren ve yargılayan mizah türlerine, ayrı bir önem vermişlerdir. Bir zamanlar Bogomilist olan bu toplumda, yine geçmiş inançlarının bir kalıntısı olan eleştiri ve yargılama bu toplumun mizah anlayışına da tesir etmiştir. Bu bağlamda, Boşnak fıkra anlatma geleneği içinde, Nasreddin Hoca fıkralarının ayrı bir yeri ve önemi vardır.

Bazı fıkralardaki farklılıklar ise, coğrafi ve az da olsa kültürel farklılığın bir sonucudur, denilebilir. Nasreddin Hoca fıkraları ve tipi, Bosna Hersek'in, Osmanlı kültür ve medeniyetine bir asır önce elveda demesine rağmen, hala bu topraklarda canlı ve renkli bir biçimde değişerek zenginleşmekte ve bu toplum içinde hayatini devam ettirmektedir. Geçmiş dönemlerde, coğrafi, tarihi ve kültürel bağlarımızın olduğu bu genç devletle, geçmişteki bağlarımızın günümüze yansması anlamında bu durum memnuniyet vericidir.

Metinler

1. Nasrudin-Hodža u Banjoj Luci

Dode Nasrudin-Hodža u Banju Luku pa kad vide kako su se mnogi ljudi iskupili i gledaju mjesečinu, reče im:

-U nas je mjeseć veliki kao točak pa ipak ljudi ne blehnu u njega; a ovdje, u vas, jedva je veliki kao činiya i, gle, molim vas, koliko vas se iskupilo da ga vide! (Isaković, 1987: 31).

Nasreddin Hoca Banja Luka'da

Nasreddin Hoca, Banja Luka'ya gelmiş, orada toplanıp mehtabı izleyen bir sürü insanı görünce yanlarına yaklaşarak şöyle demiş:

- Bizde, ay tekerlek kadar büyük, lakin biz sizin gibi toplanıp onu izlemiyoruz. Bir de sizin şu halinize bakın, sizdeki ay olsa olsa çini büyüklüğündedir, kaç kişi toplanmış onu izliyorsunuz.

2. Nasrudin i Magarac

Nasrudin htjede jednoga dana da se popne na magarca, ali metne najprije desnu nogu u uzengije. Kad je tako uzjahao na magarca, a lice mu okrenuto repu. Kad ga oni, što se tu desiše, zapitaše:

-A što si se ti naopako okrenuo?

On im odgovori:

-Nisam se naopako popeo, već se magarac naopako okrenuo (Isaković, 1987: 34).

Nasreddin Hoca ve Eşek

Nasreddin Hoca bir gün eşeğe binmek istemiş ama önce sağ ayağını üzengiye geçirmiş. Eşeğe bu şekilde binmiş ama yüzü kuyruğa doğru bakıyormuş. O an orada bulunanlar:

-Neden ters bindin? diye sormuşlar.

Hoca cevap vermiş:

-Ben ters binmedim, eşek ters duruyor.

3. Nasrudin i Car

Nasrudin je kao dijete od sedam godina s knjigama u torbi pošao u veću školu. Srete ga ondašnji car, koji se svako jutro šetao bez pratnje, da ga ne bi poznali. Car vidje po spoljašnosti dječijoj da je bistar te se upusti s njime u razgovor.

-A kuda ti ideš, sinko?

-U školu.

-Uzmi ovaj zlatnik, te kupi sebi šećerlama!

-Vidjeće me otac. On će me pitati otkuda mi zlatnik, pa će me poslije tući.

-Samo uzmi! Pa ako tvoj otac usпита, a ti mu kaži: "Dao mi je car", pa ti on neće ništa reći.

-Neće mi vjerovati.

-Zašto ti neće vjerovati?

-Zar car ikad daje samo jedan zlatnik? Ako mi napuniš torbu zlatnicima, vjerovaće mi se.

Car pohvali mudrost dječakovu, napuni mu torbu zlatnicima i pošalje ga kući (Isaković,1987: 37).

Nasreddin ile Padişah

Nasreddin, yedi yaşındayken, çantasına kitaplarını koyup okulun yolunu tutmuş. Her sabah, tebdil-i kıyafet dolaşan dönemin padişahı, yolda Nasreddin ile karşılaşmış. Padişah, çocuğun dış görünüşünden zeki olduğunu anlamış ve onunla sohbeet dalmış.

- Sen nereye gidiyorsun, evladım?

- Okula.

- Şu altını al da, kendine şekerleme alırsın.

- Babam görür. Altını nereden bulduğumu sorar, sonra beni döver.

- Al sen şunu. Baban sorarsa da 'Padişah verdi.' dersin, O da kızmaz.

- Bana inanmaz ki!

- Niye inanmasın ki?

- Padişahın sadece bir altın verdiği nerede görülmüş? Çantamı altınlarla doldurursan inanır.

Padişah, Nasreddin'in ince zekâsına hayran kalmış. Çantasını altınlarla doldurup onu eve göndermiş.

4.Nasrudin-Hodža i Sarajlije

Jednom je Nasrudin išao u Sarajevo.Blizu grada vidje neku djecu gdje se igraju. On ode k njima, a oni se iskupe oko njega I zapitaju ga:

-Kuda to ideš, hodža?

-Evo, hoću da idem ovdje u čaršiju“, odgovori im Nasrudin. „Nego znate šta, djeco, kažite vi meni šta bih ja mogao kupiti na pazaru da se sit najedem, a da ipak sačuvam novce?

Jedno mu dijete odgovori:

-Otići ćeš, gospodaru, u kasapnicu, pa ćeš kupiti jednu govedu škembu. Iz škembe pojedite ono što je unutra a škembu operi i prodaj. Tako se možeš sit najesti, a nećeš morati pare potrošiti.

Kad ču Nasrudin šta mu dijete reče, pomisli:

-Bogme, nema za mene berićeta u Sarajevu. Kad su djeca ovaka, ja kakvi su odrasli!

I tako se brže bolje vrne ispred Sarajeva (Isaković,1987: 38-39).

Nasreddin Hoca ile Saraybosnalılar

Nasreddin Hoca, bir gün Saraybosna'ya gitmek üzere yola koyulmuş. Şehrin yakınlarında oynayan çocukları görmüş. Onlara doğru gitmiş. Çocuklar, Hoca'nın etrafında toplanıp sormuşlar:

- Nereye gidiyorsun, Hoca?

Nasreddin Hoca şöyle cevap vermiş:

- Çarşıya gidiyorum. Onu boş verin de hele deyin bana, pazardan karnımı doyuracak ama paramı cebimde bırakacak ne alabilirim?

Çocuklardan biri Hoca'ya cevap vermiş:

- Beyim, kasaba gidip sığır işkembesi alacaksın. İşkembenin içindikilerini yiyip sonra onu yıkayıp satacaksın. Bu şekilde karnımı doyurmuş olursun, paranda cebinde kalmış olur.

Çocuğun söylediklerini işiten Hoca, şöyle bir düşünmüş:

- Vallahi bu Saraybosna'da bana bereket yok. Çocukları böyle ise, yetişkinleri nasıllardır? Böylece Saraybosna'ya gitmekten vazgeçmiş.

5.Nemoj se Samo Meni Pokazivati

Oženili hodžu ružnom ženom. Jednoga dana kad je hodža htio izaći na ulicu, zapita ga žena:

-Reci mi kome se muškarcu od tvoje rodbine mogu pokazivati?

A hodža joj odgovori:

-Srce moje, nemoj se ti meni pokazivati, a pokazuj se kome god hoćeš (Isaković,1987: 43).

Bana Görünme De

Hoca'yı çirkin bir kadınla evlendirmişler. Günlerden bir gün, Hoca sokağa çıkacakken, karısı sormuş:

- Senin akrabalarından hangi erkeklere görünebilirim?

Hoca demiş ki:

- Canım benim, bana görünme de, kime görünürsen görün.

6.Nasrudin Hodža i Zene

Nasrudin-hodža se bojao svoje žene, a taj strah nije toliko ni krio od svijeta, ali je opet želio znati da li se kao on i drugi ljudi boje svojih žena.

Jednom, kad je u Akšehiru u džamiji držao vaz, zapita prisutne da li se boje svojih žena.

'Ko se boji, neka na noge ustane!' poviče hodža.

Svi ustadoše osim jednoga.

Nasrudin-hodži odlahnu na srcu kad vidje da nije usamljen, ali kad vidje jednoga da sjedi, bi mu drago da ima barem neko ko se ne boji žene.

-Evo, ljudi, pogledajte junaka! Evo čovjeka koji se ne boji svoje žene!

-Ama jok, efendija! Čim ti spomenu ženu, meni se obje noge podsješkoše, pa nemam snage da na njih ustanem.“, dočeka onaj (Isaković,1987: 75).

Nasreddin Hoca ve Kadınlar

Nasreddin Hoca, karısından korkuyormuş üstelik bu korkusunu başkalarından gizlemiyormuş. Başkalarının da karılarından korkup korkmadıklarını bilmek istiyormuş. Bir gün Akşehir’de bir camide vaaz verirken, camide bulunan insanlara şöyle demiş:

- Karısından korkan, ayağa kalksın!

Bir kişi dışında herkes ayağa kalkmış. Hoca, tek olmadığını anlayınca içi rahatlamış. Oturan adamı görünce, karısından korkmayan birisinin olduğuna sevinmiş.

- İşte, şu yiğide bakın! İşte karısından korkmayan bir adam!

- Yok Hocam! Sen karı deyince, ayaklarım yerden kesildi. Kalkmaya takatim kalmadı, demiş.

7.Nasrudin Hodža u Hamamu

Ode Nasrudin-hodža u hamam, a hamamdžija mu dadne neki poderan peškir i prljav peštemalj, a, inače, nije ga lijepo dočekao. Nasrudin-hodža mu ne reče ni riječi, ali kad pođe iz hamama dade hamamdžiji deset akči. U to su vrijeme samo najbogatiji mogli toliko dati.

U drugi petak ode opet Nasrudin-hodža u hamam. Tad mu hamamdžija dade najčišće peškire i peštemalje i dočeka ga najuljudnije. Kad pođe Nasrudin iz hamama, baci hamamdžiji samo jednu akču, na što mu hamamdžija reče:

-Šta ovo znači, efendija?

-To je plaća za kupanje i poslugu od prošli put, a onih deset aspri što sam ti dao prošlog petka, to je za današnje kupanje (Isaković,1987: 204).

Nasreddin Hoca Hamamda

Nasreddin Hoca, hamama gitmiş. Hamamcı ona yırtık bir havluyula pis bir peštamal vermiş. Zaten kendisini çok kötü ağırlamıştır. Nasreddin Hoca, tek kelime etmemiş ama hamamdan çıkarken hamamcıya on akçe vermiş. O zamanlar yalnızca çok zengin olanlar bu kadar para verebiliyorlarmış.

Öbür cuma Nasreddin Hoca yine hamama gitmiş. Bu sefer hamamcı en temiz havluları ve peštamalları verip Hoca’yı olabildiğince iyi ağırlamış. Nasreddin Hoca, hamamdan çıkarken, hamamcıya sadece bir akçe atmış bunun üzerine hamamcı:

-Bu da ne demek oluyor, efendi? diye sormuş.

-Bu geçen seferki banyo ve hizmetlerin karşılığı, geçen cuma verdiğim on akçe ise bugün için.

KAYNAKÇA

ALBAYRAK, Şenol (2005). Bogomilizm ve Bosna Kilisesi, Emre Yayınları, İstanbul.

ALPARSLAN, Şenol (2008). Bosna’da Türk Kültürünün İzleri, Genel Kurmay Ataşe ve Denetleme Başkanlığı Yayınları, Ankara.

- BAYRAKTAREVİÇ, Fehim (2005). “Nasreddin Hoca”, Nasreddin Hoca Kitabı, Editör: M. Sabri Koz, Kitabevi Yayınları, İstanbul: 17-24.
- ČAUŠEVIĆ, Enver (1997). Nasrudin Hodža i Lijepa Gildžana, Compact, Sarajevo.
- CONSTANTİN, Gh. I. (2005). “Türkler, Balkan Halkları ve Romanyalılar Arasında Nasreddin Hoca”, Nasreddin Hoca Kitabı, Editör: M. Sabri Koz, Kitabevi Yayınları, İstanbul: 163-217.
- EKİCİ, Metin (2004). “Araştırma Yöntemleri”, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Editör: Öcal Oğuz, Grafiker Yayınları, Ankara: 69-112.
- HAFIZ, Nimetullah (1990). “Yugoslavya’da Nasrettin Hoca”, Çevren, 77-78, Mayıs-Ağustos, Prizren: 25-28.
- HASAN, Hamdi (1987). Saraybosna Kütüphanelerindeki Türkçe Yazmalarda Türküler, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ISAKOVIĆ, Alija (1987). Nasrudin Hodža, Svjetlost, Sarajevo.
- İYİYOL, Fatih; Ahmet M. KESMECİ (2011). “Balkan Dillerindeki Türkçe Kelimelerin Tanımlanması Problemi Üzerine Tespitler”. Turkish Studies, Vol. 6/4, Türkiye: 621-632.
- KUJUNDŽIĆ, Enes (2001). “Nasruddin Hodza”, Narodna Književnost Bošnjaka, Zenica.
- MUFTIĆ, Edip (1998). “Nasrudin Hodža i Bošnjaci”, Bošnjačka Književnost u Književnoj Kritici, Sarajevo: 721-729.
- NAMETAK, Fehim (1989). Pregled Književnog Stvaranja Bosansko-Hercegovačkih Muslimana Na Turskom Jeziku, Sarajevo.
- NUHBEGOVIĆ, Amra; Sead HADŽIĆ (1991). Nasrudin Hodža, Sarajevo.
- PİLİÇKOVA, Sevim (2005). “Nasreddin Hoca Fıkralarının Türk Sözlü Geleneğinden Balkan Uluslarının Düzyazı Geleneğine Girmesi”, I. Uluslararası Akşehir Nasreddin Hoca Sempozyumu Bildirileri, [6-7 Temmuz-2005], Akşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğü Yayınları, Akşehir: 278-283.
- POPOVIĆ, Alexandre (1996). “Yugoslavya’da Nasreddin Hoca Bibliyografya Araştırması”, Nasreddin Hoca’ya Armağan, Editör: M. Sabri Koz, Oğlak Yayıncılık, İstanbul: 291-299.
- RECEPOĞLU, Altay Suroy (2001). “Yugoslavya’da Nasreddin Hoca’ya Ait Olan Fıkralar”, Kosova’da Türk Kültürü veya Türkçe Düşünmek, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: 50-58.
- ŠILJAK JESENKOVIĆ, Amina (2002). “Dil ve Kültür İlişkilerinin Işığında Türkçenin Boşnakçaya Etkileri”, Balkanlar’da İslam Medeniyeti Milletlerarası Sempozyumu Tebliğleri, İstanbul:
- ŠILJAK JESENKOVIĆ, Amina (2012). “Bosna Hersek’in Gülen ve Güldüren Yüzü Nasreddin Hoca”, Eski Yeni, Aylık Şehir Kültürü Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 43, Eylül, T.C. Eskişehir Valiliği Yayınları, Eskişehir: 27-28.
- TUCAKOVIĆ, Ekrem (2010). Pripovijesti o Nasrudin Hodži, Sarajevo.
- TUFAN, Muzaffer (1996). “Balkanların Ortak Dili Nasreddin Hoca” V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Nasreddin Hoca Seksiyon Bildirileri, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara: 251-260.